

ARCHA 5

občasník pro pochyb, literaturu a nedefinitivní akty

Literární klub
DKRHO SIGMA
v Olomouci a
OKS v Olomouci

vyděl : DK POH Sigmě v Olomouci
eko metodický materiál
ro potřeby literárního klubu
áklad : 300 ks
ok : 1988
e p r o d e j n é !

Jiří Freund

* * *

řekl bych že se propadám prostorem
a neberu ohled na radu
abych nebral vážně konec tohoto léta
abych nebral vážně konec tohoto světa
když vidím opadávat listí
které visí na stromě
ze kterého padám ...

To místo

na tomto místě
jsem určitě někdy byl
poznávám ty sochy
vtěsnané do skla
střídaného a dotekem

to je to místo
které je možné oživit
vůně
která se dá vdechovat
život
který se /ne/dá žít
neboť není jen nekonečným dobrodružstvím
a
ani prohranou výstředností
totiž
pádem vysokých čísel
do ticha
plného
jen
chvěním

poznáváš tohle živoření ?
souhlasné střídání životních dob
když přijíždím na tohle nádraží
samozřejmě
tady všude jsem již byl
na tomhle pozadí
nepoznávám jen sebe
ukrojit o kousek víc
a
.
.
.
padám
jako ty tenkrát

do něky
 kterou jsem tak dobře zvládl
 že jsme zapomněli i slova
 a zdálo se dokonce
 že neexistuje ani jeviště
 na chvíli
 jen
 pak se sesunul
 ten pán v zašlých dveřích
 to bylo taky to místo
 na němž mám vždycky chut
 volat o pomoc
 mlčím ale
 jako ty
 čekáš až promluvíš
 já na oporu

 nechápu to šlenství !

. . .

čas který mě narodil
 ta hlučná hodina
 předky unavená
 stojím tu zase sám
 už za hříčkou opomy
 podivná zástina dějin
 viditelné hodiny
 mrtvých
 oživený svět
 tohle určitě někdo nechtěl
 chytat zpět to
 co pohromadě nechce být
 ubohá posedlost
 opakovat tu veselou chudobu
 když dno je
 pane profesore
 nejlepší odrazová plocha
 ovšem
 když se vám zrcadlo nerozbije
 čas
 kdy jsem se narodil
 ta hlučná hodina
 jako já
 pane profesore
 chlápě
 a klidně se směje
 tomu co máte rád

 víte
 byl jste
 někdy Žid ? ...

" Menší život "

napověz
 životu
 duši duši
 / nežij jsem /
 když
 básni
 nápořád
 jak do tvých
 rukou padá
 je sama
 dlaní
 tvoje
 nápořád
 mým prstům
 a
 životu
 napověz
 nač jsem
 říkán :
 zakryj se
 neboť jsi
 věta
 plná kůže
 / slyším si /
 co může
 nápořád
 světa
 když zase
 očekáváš
 že
 právě
 dostávám
 svůj
 menší
 život
 a / letím /

. . .

jak se celý
 třesu
 a
 žasnu
 nad tím
 jak jsi krásná
 a všechny
 ty potvory
 druhu
 laury
 beatrice
 isoldy
 maud gonneové
 etc
 se svými rudimenty
 a znaky
 volajících
 po svěcení
 ze mne
 dělají
 / víc nežli jen /
 nekonalého
 šaška

BRUTALITY

. . .

mám závrať z kvantity

podrobnost mé existence
prý není důležitá !

podívej
za každým rozžatým oknem lidí
a každý z nich stejně jiný
potřebuje špunt do SVĚ vany
zkoušel jsi někdy vyrábět špunty ?

a to určitě není zdaleka všechno

BRUTALITY

* * *

začínám tušit
když tě miluji
že pod idejí tvé zadnice
nelze rozlišit
jako lásku a nenávisť
plno strašlivých trubíc
a chemického slizu
nad jehož každou vteřinou
křehké rovnováhy
trnu v hrůze
a modlím se za to abych neuvěřil
v něco jako je tento zdejší bůh

BRUTALITY

. . .

sbytek utančí k smrti
 vždy to
 co s něj
 bylo vyděleno
 protože křistu
 stejně jako v roce 476 po křistu
 srovna seděl u pokladny
 obchodního střediska v tetti
 když plastická trhavina asiátů
 rostančila střepiny s konzerv
 do lelkujících žen
 a ty se pak jako klády
 válely mezi regály
 sterilně zabaleného
 asijského čaje

míra pravděpodobnosti vzrostla
 a míra uspořádanosti vzrostla

ale proč ?

a kdo jsem já ?

ó kateřino
 plebejci mají v rukou kameny
 a někdo zaklená okna
 házejte ! házejte !
 ale pozor
 na Shakespeara

BRUTALITY

Trháký

/ recenze /

Spisovatel Radek John napsal a vydal před několika lety knihu M E M E N T O , která zmizela z pultů ihned, nejlépe dva dny před uvolněním do prodeje. A nejen to, v lidových, městských i místních knihovnách dostane čtenář knihu až po několikaměsíčním čekání, neboť seznamy žadatelů jsou opravdu dlouhé a snad i delší, než byly svého času na Páralovy Milence a vrahy. R. John má totiž ve své knize o rozkoš navíc a navíc přístupnou každému, bez ohledu na věk a pohlaví, na rozdíl od jiných praktik vyvolávajících rozkoš, zejména sexuálních. Drogová závislost je v této oblasti prožívání srovnatelná jen s onaním - v tom, že vylučuje / původně / a odtáhne podíl partnera. V jednom směru ji dokonce překračuje, neboť po požití drogy je iluze izolace dokonalejší, než při akryvování za sedmero pancéřovanými dveřmi. Touha mladých / a nejen jejich / po poznání takového světa, ve kterém se drogové závislosti odehrávají, je silná a pochopitelná zejména u neetníků, jejichž intimní zkušenosti s partnerem zůstávají povětšinou v rovině příprav a hledání. Na tom, že se knihy v těchto letech čtou spíš proto, aby se získal v některé z intimních oblastí života podrobnější informace, než že mi jde o "umělecký zážitek" z díla, není nic vyjimečného, ani podezřelého, ani odsouzeníhodného.

O to pochopitelnější je takovýto přístup neetníků k umění ve sféře vizuální, jakou je divadlo, televize a v poslední době i u nás video, protože je při vizuálním vnímání přímého děje snazší přijímat víc informací, než při aktivním čtení. O vlivu audiovizuální techniky na přivýkání pasivnímu způsobu přijímání informací toho bylo napsáno už dost na to, abychom se na účinky tohoto vlivu mohli odvolávat.

Radek John se od vydání zmíněné knihy mimo jiné spolupodílel na natáčení dvou celovečerních filmů a protože si svůj úspěšný styl zachoval i tady, není divu, že oba filmy nezůstávají, co se týče přijetí publikem, za knižou

nijak posadn. Oba filmy jsou pokladní tržby.

B O N Y A K L I D, předvádějící v barvěch profesi, která mohla / a musela / vzniknout v země, kde díky existenci prodejen "erotického" zboží lze snadno zbohatnout na přecitlivění jak samotných výrobků, tak i poukázek určených původně pro ty "rovnější z rovných" občanů. **P R O Č** sdemolovali vlajkonosi šelezníků včr, ve kterém jeli na zápas "svého" fotbalového klubu a ohrožovali přítom životy nejen svoje, ale i spolucestujících a hlavně průvodčí, kterou chtěli vyhodit z okna jedoucím rychlíkem ?

Pokladny kin, kde se některý z filmů promítá, bývají obléhány mládeží, neetniky, kteří ovšem kupují vstupenky i svým rodičům / sobě do první, otci do poslední /, takže o tom, že v hledišti bývá při promítání zastoupena celá naše populace, nemůže být pochyby. Neetnici při filmu **PROČ** projevují nad představením svoje nadšení, na některých představeních i pomocí "mamak" a rekvizit, k jejichž používání dávaly satira příležitost hlavně koncerty některých hudebních skupin, a jejichž stylem hraní byli posluchači spřislaní. Dnes jsou spřislaní s tržbami.

Mládežníci starší generace, od těch připravených až po ty nezavěšené, kterým prostě smířování neetniků s posledních let uniklo a kteří jsou filmem smokoženi a přetvápeni, si sájm o oba filmy vysvětlují různě.

Přidm je samozřejmě mnoho. Deš z nich spolu tak úzce souvisí, že je dobré uvést je pohromadě. Na jedné straně už téměř dvacetileté absence skutečně umělecky hodnotné výpovědi o světě neetniků. Na straně druhé - celou tu dobu střídavý hlad po podnětech, které by v rovině umělecké výpovědi byly, když ne přímo zrealizová odrazem, tedy aspoň účinně fungující spřislanou vzhled mezi skutečným / ? / chováním a prožíváním neetniků, jak je chápe a hodnotí oni sami a tím, jak tento jejich styl života hodnotí a přijímá společnost, vyjadřující se šaty spisovatelů a dramatických umělců a všech těch, kterým není lhostejné se SKUTEČNĚ ŽÍT a jak DOOPRAVDY myslí mládež.

Tento názor o dvacetileté absenci podstatných podnětů nevystihuje jenom momentální poměry v dramatickém umění, ale je i popisem situace v celém našem kulturním životě natolik, nakolik je toho schopné toto skratkovité sdělení.

Úmyslně na tomto místě pomíjím tzv. neoficiální kulturu, underground a jiné aktivity, existující vedle oficiálních, protože výsledky těchto snah jsou povětšinou záležitostí natolik malých skupin, že je za vyplnění / lépe : náhradu / mezer kulturního života společnosti prostě nelze považovat.

L. Richard Bösser

pozn. :

neetnik - snaha o zavedení českého ekvivalentu anglosamerického výrazu pro dospívající mládež ve věku od 13 do 19 let / teenager /

neetnik - čti tvrdě "nýtník"

Tomáš JanekBán

Na břísce moře si hraje
 malý chlapec s mušlemi
 do mluvítká jedné
 říká otázky
 a druhé naslouchá
 vzrušený bezdrátový rozhovor
 na mořských vlnách
 to druhé však zná jen
 střízlivou a přesnou
 rybí řeč
 střelka kompasu se
 sotva postřehnutelně
 chvěje
 později stojí chlapec
 v barevném lese
 je mu zima
 a tak přikládá do kamen
 hvězdy a brilianty
 hvězdy hoří pomalu
 a brilianty vůbec
 když chce prohrábnout popel
 objeví v něm
 lidské kosti

některé dívky mají nejraději
malou dřevěnou skříňku
také my sloni máme rádi některé dívky
a máme na ně svými choboty :

stohem a šáteček
stohem a karamelky
stohem a velkou porci
jahodové surzliny

/ because strawberry fields forever /

Seđmihrađsko

/ J. Heislerovi /

Na načesaných loukách se pasou beránci
nocují ve snu

sen je salaš

petrkliče odemykají skály
začneš-li beránky počítat
snesou se s oblohy černí ptáci
a uchvátí beránky do svých spárů
raz - a - dva

podíváš-li se zblízka
popluje vzduchem okřídlená ryba
tvé oko

bude sražena bleskem

poutové střelnice

odbíje jedenáct hodin
v útrobách ryby objevíš prsten
pomůcku k lovu hadů
čím užší prsten
s tím větší oblibou se jím hadi protahují
"Ve skalách je zlato

ve skalách je zlato !"

vykřikneš

s rachotem se sesype kolečko cihel
pokojným krokem
se navracejí beránci k salaši
a zvonění jejich zlatých
zvonečků vykropuje
cestu od tvého hrobu

Orfeovy zpívající květiny

/ L. Kunderovi /

Óóóó nadzvuková letadla
 něžně hřmící trumpety
 sur realistické čluny
 jejichž rázová vlna
 vyplavuje na břeh draze milované
 krásy

krásné jak setkání
 děsníku a
 velečepečtu na opeřené
 čepici zaměstnance
 státních železnic
 přší

a to pláčí andělé
 aněží a čerti
 zalézají do sklepů
 mezi hromady uhlí a brambor
 sklizených za zbožného
 spěvu školních dětí
 kvílení varhan

podzimních větrů
 větrících kručících
 náhončí paní Zimy

Orfeovy mlčící květiny
 zatím naslouchají
 spánku moře
 větrům pastýřům
 a bachovskému řemeslu
 ptáků

Didaktická básně

Kormorán napřímí svůj rozlámaný hřbet
 dětské knížky
 malířní námořnici
 nakokují

do velikánských dalekohledů
 podíváte-li se velikánským
 dalekohledy obráceně na malinké
 námořníky
 objeví se vám úplně

malinkatí

moře v pruhovaném
 spokojeně odfukuje cestující
 mraky nad pevninou
 lokomotiva s ocelově lesklými krovkami
 a tendrem / with the tender /
 odfukuje z cesty
 malinké indiány bisony a sekvoje
 Indiáni startují své
 čtyřválcové indiány
 a se sekvojemi podpaří
 odjíždějí pryč
 moře je nigr

řetězy připoutané k ZEMĚ kouli
 velké zelené sekvoj prorůstá vesmírem
 a v její koruně víří a kolo

tají modravé světy

kormorán sklopne knížku
 strčí ji spolu se svým anubním ptákovským prstenem
 do služební aktovky
 a vydá se přes kanál de la Mancha

Moře váží

Slunce Měsíc a zbylé

hvězdy

mořespáč

holící miska štětka břitva

obětiny

holící miska je věštecké oko

Olympští bohové si zadávají

sochy u nejlepších

athénských sochařů

Sapfó dovádí v moři

s delfíny

natírá si své nahé tělo

olejem z lampy

v poledne pojíždá tato dívka

Zhavé kameny

při západu slunce píše

verše modeluje

svoji sochu

štíhlé vysoké sloupy

jsou připraveny

nést nebe

Žený rodí oblé kameny

hrdinové se vracejí z válek

bez rukou nosů přirození

a sochaři pohotově provádějí

na jejich sochách příslušné

úpravy

diskobolos neur-

stále metá

slunce

moře váží

slunce měsíc a ostatní hvězdy

obloha se trhaně roztáčí

a závratí stížení

bohové padají

k zemi

rovnoběžky života

a kamene se stýkají

ve stále bližším

nekonečnu

Óda na Hanse Arpa

V korunách oblačných
stromů

se rodí vejce
středa je popelečný den
Newton slovy : "puta
puta
puta"

svolává vejce k zemi
vejce svolaná Newtonem
provolávají hromadnou
slávu

kdo zasadil oblačné stromy
arp.

Mírný arp o síle pět stupňů
Richterovy stupnice a epicentru
v Zürichu.

Bouřlivý anti
cyklonální arp o rychlosti
dvacet metrů v sekundě
a čtyřicet metrů v tercii

na svatého arpa se leje
z vousatých mraků světlo
andělé spívají v pupku hvězdy
a děti ve škole
odlévají z kalamářů
rdže

Mohou být klidně propuštěni ???

/ recenze recenze /

Po přečtení rukopisu "Trháky" jsem autorovi domlouval, ať svoji úvahu rozšíří, protože to co napsal není zdaleka všechno, co je třeba zejména o filmu "Proč" říci - přesto, že jsem mu naznačil, čím asi by měl "Trháky" doplnit, nedal si říci a tak píše :

21. Rába říkal : "Neustále jest nutno, abychom se měli na pozoru před vychovatelem dětí, štěpařem, košerákem, lasebníkem a městským písařem. Učiní-li nějaké škody, pak mohou být klidně propuštěni, poněvadž to, co natropili, nedá se odčinit."

/ Baba Bathra /

Poměry v naší kultuře, jak jsou popisovány v recenzi "Trháky", jsou všeobecně známé a vědí o nich jak autoři, tak diváci. Jak ale tak velký zájem diváků vyvolal samotný film - jinak : komu připsat podíl na uměleckém neúspěchu snímku, kterým bezesporu ztotožňování se "nýtníků" a demolujícími vlajkonoši je ? / Užívám pojmu "neetník", jak se jej anašití zavádět autor "Trháků", přestože sám s jeho užíváním nesouhlasím. Způsob jeho utvoření je z hlediska jazykového více než pochybný a navíc svojí vyslovovanou podobou silně připomíná jiné angloamerické slovo "beatnik", kterým bývají označováni příslušníci tzv. "zbité generace", jejíž hlavní představitel A. Ginsberg byl před dvaceti lety z naší země vyhoštěn jako nežádoucí osoba pro svoje obscenní a bezohledné chování v pražských ulicích a zejména restauracích, proto si myslím, že pojem, označující nově naši dospívající mládež, by neměl být zatížen minulostí ani takovými asociacemi. /

Že se jedná o umělecký neúspěch lze odvodit z toho, že záměrem filmových tvůrců zcela jistě nebylo, aby se mladí lidé po shlédnutí filmu morálně ztotožnili s vlajkonoši. Lze tento neúspěch připsat zcela na vrub "inešné době", životnímu rytmu dnešního civilizovaného

světa, který s sebou na každém kroku přináší násilí, agresivitu, brutalitu neukojených bytostí ovládajících computery? Ať už se to má s naší dobou jakkoliv, film je udělaný tak, že diváci se nemohou ztotožnit s jinou rolí než s vlajkonoši a my můžeme být jenom rádi, že tomu tak je. Protože s kým, se kterou filmovou rolí, by měl být mladý člověk mezi 13 - 19 lety spřízněn?

S vyšetřovatelem, který se podobá spíš někomu mezi postavou vychovatele z NVÚ pro nezletilé a postavou psychoterapeuta z psychiatrické léčebny? Nebo s některým z rodičů vlajkonošů, jejichž schopnost vnímat a chápat svoje děti a tudíž je i slušně vychovávat byla tak totálně nulová? Nebo s některým z dvojice ohrožovaných studentů? Nebo, konečně, s průvodčí? Ta je sice rolí nejsložitější, ovšem jen díky tomu, že není obětí pouze vlastní neschopnosti myslet a podle toho jednat, ale i neschopnosti všech těch, kteří nechali situaci dorůst do konečných rozměrů, a v neposlední řadě je i obětí uvolněné agresivity vlajkonošů. Proto ji do následující charakteristiky filmových postav lze zahrnout jen s jistými výhradami.

Pro opravdu umělecké dílo existuje jen jedno měřítko, kterým lze posuzovat filmové postavy. Je to rovina, ve které se odehrává a vzniká poměr mezi "žádoucí podobou světa" podle autora / umělce / a podle diváka. Tento film je víceméně dokonalou reportáží bez jakéhokoli komentáře a tak o nějaké "žádoucí podobě" podle autorů nelze hovořit. Postavy v tomto snímku lze přitom charakterizovat ve dvou rovinách:

A/ zda odpovídají reálným poměrům naší dnešní společnosti

B/ které a ji žádoucí podobě vztahů mezi lidmi se napsané a zahrané role přibližují

ad A/ protože jde o reportáž, odpovídají vzácně všechny filmové postavy / kromě vyšetřovatele? / reálným poměrům v naší současné společnosti

ad B/ měřítkem pro další úvahy nám bude žádoucí podoba lidských vztahů jak si ji představuje značná část dnešní dospívající mládeže

Jedinými samostatně myslícími, prožívajícími a jednajícími postavami ve filmu jsou vlajkonoši, kteří demoluji rychlík. Jsou to autonomní bytosti, které vyjevují

sebe sama v jediné možné podobě odpovídající dané situaci vnější i vnitřní, bez jakékoli přetvářky, jakéhokoli předstírání, jakékoli taktiky - nehrají, ale jsou sami sebou.

Všechny ostatní postavy ve filmu jsou karikaturami lidství, jsou figurkami, které splodila "doba", škola, zaměstnání, televize, bez vlastních názorů na dění kolem sebe, bez schopnosti být sami sebou i v osobním životě, před partnerem a dětmi.

Ti všichni - to není střetnutí dvou světů, to není ukázka generačního konfliktu, to je pohled na poměr, kde z jedné strany končí skutečně a ve své pravé podobě se zjevující svět, a kde z druhé strany začíná NESVĚT, absurdní loutkové divadlo, které by lépe nevymyslel ani Carroll, Beckett nebo Jarry, panoptikum figurek, které jsou se svou omezeností arostlé natolik, že každé původní, samostatné myšlení nebo čin považují za útok na nitky na kterých visí. Jsou to figurky, které se bojí existovat bez nítí.

Každý divák postřehne bez nějaké náročné analýzy děje, že jedinými opravdovými postavami, žijícími sebe samotné, jsou vlnkonoši, že ve filmu nemají žádného stejně autenticky jednajícího protihráče ani spoluhráče, se kterým by mohli svůj svět, svoji pravdu, konfrontovat a tím ji vyvíjet. Každý divák vidí, že na demolování vagónu a ohrožování života průvodčí není nic žádoucího, ale stejně tak vidí, že není nic žádoucího ani na NESvětě absurdních figurek pohybujících se na drátcích, o nichž mnohdy ani sami nemají tušení / o tom kdo táhne za jejich konce /. Protože si ale divák / mladý / nevybírá svého hrdinu podle toho, jestli má dlouhé vlasy nebo pleš, jestli krade nebo pilotuje letadlo, jestli miluje nebo nenávidí, jestli staví nebo boří, ale ~~najímá~~ podle toho, nakolik je sám sebou, nakolik je opravdový a nakolik svoji opravdovost vyjevu- je a teprve potom, má-li na výběr mezi dvěma či více původními světy, postavami a vztahy mezi nimi, teprve potom se rozhoduje, se může rozhodovat, na čí stranu se postaví, který svět přijme za svůj, ve kterém světě bude dotvářet "žádoucí podobu" podle sebe. Při

sledování filmu "Proč" se tedy divák nemůže ztotožnit / a budme rádi / s žádnou postavou, kromě některého z vlajkonošů. Přestože ještě nikdy nevypil ani jedno pivo, přestože ještě ani jednu holku "pořádně" nepolíbil, přestože ještě ani jednou nejel ve vlaku ... , ... přestože nikdy neměl v úmyslu zdemolovat rychlík.

Divák, hlavně mladý, si ovšem svoji přízeň k vlajkonošům není schopen sám takto rozebrat a proto vzniká promítáním filmu na něm, na nás, na společnosti nenapravitelná chyba, kterou nelze ničím omluvit a která je ve svých důsledcích nebezpečnější než jak na první pohled vypadá. Než mladý člověk pochopí, že může být sám sebou, že může být původní, že může být svobodný, že může mít svoji pravdu a nemusí přitom demolovat rychlíky, opíjet se do němoty a vyhazovat průvodčí z rozjetého vlaku, může být pozdě.

Nabízí se otázka autorům : jestliže nebylo jejich záměrem takto nepřímě umožnit divákům / tj. přesněji přinutit je /, aby se ztotožnili s vlajkonosi / což nelze beztréstně předpokládat ani pro ně, ani pro autora této úvahy /, tak je třeba se ptát, zda vědí o tom, jaký film vlastně natočili. Měli filmoví tvůrci vůbec nějaký záměr nebo jen podlehli lákavé příležitosti narušit jedno ze společensky tabuizovaných témat / agresivita mládeže / a přitom se vyhnout riziku případného postihu, protože to, že se událost skutečně stala, umožňuje autorům schovávat se za fakta při možném obviňování, že je film příliš naturalistický, brutální apod. Autoři tak mohou zároveň přijímat pochvalná uznání o "vyjimečné kvalitě" filmu, stejně jako se mohou na případnou kritiku umělecké úrovně snímku vytasit s tvrzením - "vždyť se to přece skutečně stalo".

Čistě osobně považuji "Proč" za první film, o kterém si myslím, že neměl být do kin uveden. A když už se tak muselo stát, pak jen s viditelným upozorněním, že si nedělá nárok na přívlastek "umělecký" - stejně jako by tomu mělo / muselo / být při vydávání a rozšiřování filmů pornografických. A to nikoli proto, že bych považoval některou scénu z filmu za "nemravnou".

Radovan Stoklasa

Stromy

... trn - trn - cezno okatá,
modro - dříme oblačný,
jíním blondetá,
pi - pichláči soumravný,
brum - rum - více střapatá
- vím
podzimní se ...

Noc v horách

Žíněmi šlehá
splašený kůň
hloub než do sedřena
a uzdou z mraků je
k nezrocení,
se stromy srůstám
do kamenů.

Kde tuším město
hoří stáj ...

Tomáš Koudela

. . .

dělej jak uznáš
jak umíš
jak můžeš

mezi běžci a lokomotivami
od perónů k čekárnám
jako pobřežní zpověď

mohutnými stromy
oloupanými až na lýko

nestrpíme aby s námi šel
kolem sebe svým pohledem

kouzelníci nebyli zruční
bylo viděno mnoho utrpení
OVŠEM TAK HLOUPOU OBRÍZKU
konečně hrdlo

jak hrdlo

. . .

podél modrých stěn
 železný natřený smích skoulen v kale
 rez rez hraji

rezistentní hráči
 škeblový humor
 moře v kýblu
 střídavý proud projevuje slova teplého citu
 střídmost teplého kamarádova o
 KO
 stříbro rez
 KO CTI STKY ULE
 všechny poletují malá bahna mimovolné plodnosti

l

a

v

i

n

a

LA VINA LAV INA
 TEPLÉHO LASTURNÉHO MORFOZNIHO LEZNÉHO NÉHO
 STUDENÉHO LETAJICIHO MODREHO PATVÉHO

pa přes pa let a pa jící

MUJ MONSTROZNÝ MODRÝ META MORFOZNI MRAK MR MNOUKAJICI MIC
 TVUJ TEPLOSTUDENÝ TAJICI TALÍR TLUKOUCI TALAR TLAJICI TLAK
 NAD NASKROBENÝ NASTAVAJICI NADEJNÝ NEDELNÝ NEČAS NARIKA NERIKA
 NTC

• • •

skříně
skří skří

skřívání
sk sk

řípou řípou
říp

hora skříně
poníženě
še dívá
míří

první skříně
druhá skříně
třetí skříně

jihnou
severní
východní
západní

skříně melou
lány skříní
celou

dookola skříní
větry skříní
skříní skřek
skříní skřeky

...

klo'zet

má drahá

kdo by si byl myslel že nepřijedeš

klo'zet

kdo by si byl myslel že nepřijedeš

klo'zet

marně se popisuješ a utrhuješ
a tví vesmírní vypravěči
pověřivými hvězdami

klo'zet

zpupná každou noc
obdiv vašim kráterům

/ poletující dělnice na křídlech protispáčů
lidská luno s kráterem plným až po uši
obdiv /

klo'zet

písečná a lidská

klo'zet

možná vyznávačko
ještě kousek ještě dva zelené lístky

/ armstrong na vás myslí /

klo'zet

moříčko přirostlé vně boku se stává soubokým oceánem

klo'zet

/ palmstrům na vás myslí /

atmosférická signatura podniká vej let po hřebenech sníchu

klo'zet

proč čuráš na náš pelech
proč chrčíš na náš pelech

. . .

tlukou ruce
klec vlaje

trup
plicnatého Máje

bedrník naplňován účelem
na rozhraní hrdla

válej v álej

konejšivou bylinu

O nejnovější poezii české

/ recenze ? /

Nejnovější poezii české je již věru slavit mnohaleté výročí svého úmrtí. Lze sice mluvit o poezii české. Ještě lépe je hovořit o několika málo autorech / staršího data narození /, ale stěží lze mluvit o poezii skutečné. A co tedy českou poezii je a není a co stojí za riziko vynášet kritickou kůži na trh ?

Dvacet let je doba dlouhá a reprezentovat ji může a vlastně její kontinuitu by měla odrážet poezie časově nejposlednější. Co v ní nalezneme ? Tak tedy : opotřebované motivy, dietní i vykřičené obrazy, přímý eklekticismus, manyra, informační polopatismus a prázdnota přerušovaná ukázkami k zprofanovaným milníkům literární historie a moderní kultury, literární romantizování - to vše, a ještě více literárního paběrkování, vrací časové určení českého básnictví o sto let zpátky na pozadí tradice. Je dávno známe, že skutečná poezie, a moderní, chcete-li, pokud nemá být jen appendixem života, nemůže zůstat jen na prožitkovém líčení banálních situací. Banální situace ano, život jím je, ale spatřované z perspektivy nikoli trpasličí, ale svérázné a osobnostní. V poezii je veta po racionalizujících popisech a mnoha jiných skutečně dobrých věcech pro růst sebevědomí národního i soukromého. Jiná věc je slabikář a jiná poezie pro dospělé. A dospělý čtenář, ten, o kterého jde, má většinou dnes již možnost / a skutečnost je natolik neidylicky vyhocena a diferencována, že rozpor jsou evidentní / pozorovat a vnímat vlastní existenci na pozadí komplikovanosti světa. Poezie je dnes / všude jinde / důkladným pocitem a prožitkem, přes který je vykládán svět - paradox skutečnosti nejen osobní, politické, aktuální, ale všalidaké.

S nedostatkem poezie souvisí nedostatek básníků, anebo jejich možnosti komunikovat. Považujeme-li však za literaturu to, co má možnost se dostat do obecného povědomí čtenářské pospolitosti, pak je nedostatek samotných lidí, neboli odvážlivců, řešících problematiku lidskou na sobě.

O to méně pak je těch, kteří hodnotí skutečnost z krajin subjektivního prožitku zobrazeného na pozadí objektivitu. A kam se poděla formální sugestivita, obraznost a spontaneita ?

Je snad samozřejmým symptomem doby, že dlouholetý půst bývá suplován obžerstvím a poezie / a nejen ona / nachází po sterilním údobí neplodnosti životnou polohu v prostituci společenských neduhů / to je mimochodem také oněch sto let nazpět /, supluje tak nepřítomnost veřejné kritiky.

Je-li poezie naplněna po okraj / S. Antořová v Zeleném peří / obrazy sociální prohnílosti, za kterými není viděna hloubka a ani cípeček lidského fungování, pak je taková poezie služebná děvka / všechno jiné / i užitečné / než právě poezie. Je redaktorský zločin propůjčit poezii možnost komunikovat za cenu bezmocného obcování s tématy, které patří k prozaické praxi veřejného života a kompetence je řešit přináležejí do netknutých míst. Pohyb poezie na povrchu společenských neduhů je cesta, jak ji znehodnotit, neboť, jak bylo poznamenáno, po dítě chutná cokoli, ale kořeněné. O tom, že společenská skutečnost do poezie patří, není pochyb. Villonova poezie / a mnoha dalších / je také místem obžerství prelátů a konkubín, ne ovšem v samé izolované povrchnosti. Na druhé straně lze nabyt přesvědčení, že v nové poezii české / s třicetiletým vydavatelským zpožděním americké poezie / se to musí zajíkat pivem, cigaretami / ne osvěta ! ale kritika povrchnosti /, antiestetickým nihilismem jakožto slepým protestem a osobní negací, romantizující "vzpourou" individuálních sil / J. Rybová i S. Fischerová /.

Takto lze navršit a nejen v poezii nicotnou a nevidomou opozici - destrukci bez programu. Tou také nejen poezie je. Dlouháním malíčku do těla Goliáše. A kdo je Goliáš ?

Bezprogramovost může mít více poloh. Buď těžší z pohledu objektivní perspektivy a stejně říká ano a obhájí ne / k tomu má ta naše hodně daleko /, anebo je skutečnost něčím, co zavaluje, protože meze subjektivitu dávají možnost průchodu jen bezzubé vzpouře nikam, negaci, skutečnému neracionálnímu nihilismu, který má pak možnost se

polarizovat stejně dobře v naivní optimismus. Mnoho z nové poezie se ovšem nezmůže ani na toto a je buď záležitosťi prostáček, anebo konjunktury, zistnosti, spokojenosti a harmonického stavu vlastního nerozlišeného subjektu a světa.

O tom, že hospodská vzpoura je na poezii trochu málo, není pochyb. Ale především někdo s pivní filosofií chodí básníky do / dobře zaplivaných / hospod vybírat. A, co je nejdůležitější, někdo je musel také vychovat. To jsou pak kouty našeho kolektivního života, které by se měly osvětlovat. Nechce se totiž věřit, že by vymřeli básníci v zemi se sice poněkud zbrklou, ale vcelku důstojnou tradicí určenou stykem kultur. Zvláště pak, když kvalitativní převahu za současnosti má v poezii ženské pohleví. A vévodí jí především temperamentem, což je zatím tak ještě jediná hodnota, kterou lze v ní vzít na milost. Jistě by zase nastala přinejmenším parita mezi poezií mužskou a ženskou a především mezi poezií pro děti a pro dospělé, kdyby se začalo hovořit o diletantismu nejen redaktorů hudebních. Nelze posoudit, zda je lepší, když o poezii rozhodují vzdělaní kritici nebo sami básníci. Konec poezie však je tam, kde ji rozsuzují jen špatní básníci a v některých případech ignoranti literárních, lidských a tedy i mravních hodnot. Hotovou zkázu pro poezii je tištění postpubertálního sebevědomí beatových grafomanů / I. Pivec /, kteří zaplňují "básně" banalitami ze života belíků, vyrostlých na lennonovské autoritě, umořené opakováním demonstrace vlastní omezenosti. Ptáme se : kdo toto otiskuje !?!? Mladosvětácká a ubohá poezie, nebuď ! Těžít z rozměňování polobohů náctiletých, podstatou jejichž božství je neinformovanost věřících, je prohráškem vzhledem k tomu, kolik místa na poezii vůbec zbývá. Ale nic naplat. Znovu můžeme objevovat v nové české poezii blues / M. Toman / a / pokud není škoda času / lze sestoupit konečně až k buditeckým deklamovánkám Rubešovým. Ve výčtu možností mladé poezie chybí snad jen dobré verše o fotbale. Otevřela se edice Ladění. Nuže. Dočkáme se ?

Za zuboženým stavem nové poezie neleží tedy jen zubožený stav mladé generace, ale především to, že se stávala po řadu let vedlejším produktem prestižních a ziskových snah nepravých básníků a redaktorů.

Očistit poezii od cizopasnictví, vnějších tendencí, provětrat ji čerstvým vzduchem kritiky, označit průměrnost, cizí, nezažité látky a impulsy / kosmopolitismus ano, ale bezduché imitování odporující nejen poctivé tvorbě ? / a mnoho jiného není v moci jí samé. O změnách, které tomu musí předcházet, se hovoří. Dočkáme se i v poezii ?

JKF

Tomáš Roreček

O něčem jiném

říkávala mi "povol"
a tulila se k jménu

/ mezi dvě dutosti
vejdou jen krutosti /

na pířka dlouhých dnů
jsem rouboval dál změnu

/ dutá je zutá krutá ? /
a ona pak už ani nedutala

co z toho zapomenu ?

ex-positice

a byly chvíle
 kdy i západ slunce
 vypadal zupácky
 a naše noci
 jak nevyvolané negativy
 už zažloutlých fotografií
 a bílé dosud černým
 A NAOPAK
 a zažloutlé

naše prsty
 před příchodem rána

/ a byly chvíle
 kdy tolerance
 jak černobílá
 van goghova slunečnice
 - Žlutými prsty dotýkaná - /

. . .

jako by stát se dalo modrou barvou
a co se stalo šlo si bílou prát
v tom potoce na odvrácené hraně
kam chodí světlá

tmavou počítat

a potom šedivá
ta s odbarveným okem
zvedá se spod pokličky rána

jako by
čas
svým trojjediným krokem
barvil krev
co je sama

. . .

mluvili jsme jen omylem
od bílé spali do bílé
jízdy - jak jinak - spanilé

třeli jsme prokřehlé
věty když k ránu slehly

andělé na jehle ?

karevana slov
prolezla uchem
jehly

úroky / misionářské zátiší /

prachová pírká marných nenávistí
krouží tu vzduchem - moje svatozář
podzimní děvenky opadávají s listím :
"a ty když nejsi aspoň se tak tvař"

•
•
•

kavárny souvisí s tím co už víme sami
ostatně soutoky
jsou vždy až za svědomím

- mim
svět ? -

děvenky řeknou : "promiň"
a podzim trumfuje větrem a proroky

na konci konce konec konců ?
z honců zvěť ...

úroky

. . .

koncepce misek vah
nás svádí k přímé řeči
i jiné příklady
 nás venčí do sebe
povalečí co ztečí mífí k křeči
křič ! stůj ! lež ! / nebo sněž / :
 hádej se s příběhem

a potom třeba sny
- dvě linky / volnoběžky /

a mámy co nás sní
až zvadnem v nezměnném

za dnem se vlečou sny
a střílí

jejich
jménem

O něčem jiném / 2 /

kam se nám poděli ?
 střída střech tiše tají
 zlou měkkost postelí ...
 dobří holubi bodře umírají

zobany o hrany slova "domů"
 pod křídla / jako červotoči /
 vypíchnout oči ! není komu
 čekáme slepě až to skočí

slepence s vůní šerosvítu
 souloží s naftalínem
 jsi tu střed stekl
 do podpaží
 bavme se o něčem jiném ...

...

oblaka oblohu oblékají -
významy spečené v jinotajích

vítězné oblouky z pampelišek -
hloubky jsou součtem ze starých výšek

zaspi svou chtěnost a levný neklid -
přežijí ti co včas neutekli

Kapitola z českých literárních dějin

/ instantní úvaha /

Umění je společenskou funkcí. Tam, kde se opravdu rodí, kde je revolučním řešením vnitřního uspořádání společnosti a přirozeným doplněním společenského života, tam je funkcí života, je původním uměním vnitřním.

Tam, kde pouze působí a je přeneseno z podmínek funkčního vzniku do podmínek změnáných, kde je roubováno na jiný společenský stav, je pouze vlivem, jenž se přispůsobuje funkci v nových okolnostech, tj. střetává se s tradicí - s původní literární funkcí, s tendencí sebezachování.

Lidský svět, o to více moderní doba, je střetávání o konfrontaci vlivů ve smyslu asimilace národů a kultur.

Stejně tak individuální ve výseku společnosti může být úloha této společnosti cíl. Pak se vzdaluje průměrné společenské funkci. V oblasti umění je pravidlem, že dílo takové osobnosti nespadá do kompetence společnosti, ve které je však samo zakotveno původem. Poselství je pak adresováno budoucnosti nebo má platnost mimokulturní / tj. mimo kulturu, ve které vzniklo /. Navršením příkladů k tomuto schématu a typickým případem asimilace kultur je literatura česká.

Specifikum české literatury je pak to, že střetání vlivů je polyvalentní a chaotické. Přesto, že zůstává v současnosti zaměřeno na románskou tradici, přirozeně pak sousedstvím historicky vstřebává německví, oproti tomu zase kulturu z východu ; poměrně chudě se inspirované anglo-saským vývojem.

Život literární u nás se děje střetáváním vlivů a jejich asimilací. Důvody tohoto stavu jsou dějinné ve smyslu trvání individuálních dějin a velikosti národa a jeho zeměpisné určenosti. Vývoj literární u nás je pak ukázkou nedostatečného poohlédání vlivům. Romantismus zestiňuje nás v období národního formování a je podřízen službě národní, ale sám namířen individualisticky a kosmopolitně, jako produkt společnosti v tomto smyslu dávno stabilizova-

né. Renaissance doráží k nám v době vášnivé potřeby křesťanské ideologie jednotící. Blíže máme pak k vlivům svým vychodiskem reakčním, slévá se u nás protireformace s konstitucionalismem křesťanské universality jako společenským pojítkem, dominuje pokleslý barok; osvícenství bije se s romantismem v době vzniku novodobého národního vědomí. Hnutí moderní působí chaoticky v našem století - surrealismus doráží k nám omylem v dobu nanejvýš nevhodnou.

V českém prostředí dochází obecně k přetavení vnějších vlivů do polohy funkční a vzhledem ke skromnějšímu společenskému životu pak nutně k jejich zjednodušování v mezích epigonství. Češi jsou malý národ ve srovnání s jinými, jenž je kultivován střetáním vlivů a vděčí jim díky své poloze za svou překotnou národní kariéru. Dějiny české literatury jsou pak kromě náhod dějinami individualit procházejících národním územím.

A protože specifikum české je boj za národní existenci spojený těsně se zápasem sociálním, dochází v první řadě v českých podmínkách ke zjednodušování ve smyslu politizace, aktualizace a patriotismu namísto poetizace a nadčasovosti.

Dalším znakem tohoto různorodého a protichůdného střetávání vlivů je jejich rychlé přejímání a nedostatečná asimilace. Povětšinou vliv zprostředkovaný individualitami národními se setkává s odporem domácí tradice ze zmíněných důvodů vyhroceně sebezáchovné. Komplex vlivů zůstává neustojně nezakotven na povrchu, má schopnost neustále recidivovat ve svých různých kombinacích podle situace. Počne-li jeden vliv působit, je popřehán dalším, tlačícím se přes něj z téže či jiné strany, aby jej již samotný ve své nefunkčnosti trumfoval a zůstal více vzdálen společenským poměrům.

Výsledkem nastíněného je dvojí tendence. Jedna, patrná snad nejlépe na ruské literatuře XIX. století a prvního třicetiletí našeho století - naprostá odtrženost literatury reprezentující díly světové úrovně negramotný národ. Dílo izolovaných jednotlivců, jinné je umožněno komunikovat se západem a tvořit jen díky aristokratické tradici. Oproti tomu stojí specifikum české kulturní a politické ohniskovosti - nivelizace vyšší kultury, její služba společenským a po-

litickým ideálům, asimilace myšlenkových proudů k duchu sociálně kritického postižení národní reality.

Konkrétním výsledkem je odpetetizování, zplebejšťení a distance od literárního aristokratismu, chcete-li, lidovost.

Vnitřní logika funkčního vývoje je v českých podmínkách nahrazena překotným přizpůsobováním se. Ne však ve smyslu vyrovnávání se přichozi úrovni prostřednictvím individualit, anebo ve smyslu prosté percepce, ale přejímané umění a literatura, jako její nejprakticistnější modalita, je tu dávána nejvíce do služeb kolektivního vývoje. Přetevení konvergentních vlivů duchem demokratické tradice, jejich syntéza na této úrovni, se jeví největším přínosem českým k literatuře a kultuře světové.

Otázkou zůstává, zda literatura světová a historie vůbec přihlíží, a do jaké míry, k humanitě psané a realizované.

JKF

Co a jak

Držíte v ruce první číslo periodiky skupiny mladých olomouckých autorů archA 5. Název přesně odpovídá situaci. Jednotlivé přispěvatelské členy, čincete-li / spojuje jen přibližně stejný věk a těchto několik archů formátu A 5.

V budoucnu bychom rádi alespoň částečně zrušili za-
-tímní provincialismus a nabídli spolupráci co nejširšímu
okruhu přispěvatelů. Uvítali bychom i spolupráci výtvar-
níků, je však nutno počítat s omezeními danými technologií
rozmnožování. Vedle básnických textů se budeme orientovat
i na kretšf prózy a na články teoretické.

Prozatím si představujeme naše periodikum jako
čtvrtletník, důvodem k vydání dalšího čísla však bude
vždy až dostatek kvalitních příspěvků.

Snažíme se hledat i nové, co nejúčinnější formy
distribuce mezi budoucí případné přispěvatelské.

archA 5

příspěvky, dotazy a invokativy
posílejte na adresu :

Hájek Miroslav
Knihkupectví
Tr. Kosmonautů 9E1
OLOMOUČ 772 00